

Da Kaspara Rødsand i Kristiansund ble enke, hadde hun 16 barn, blant dem ni mindreårige. I dag er hun en sprek 95-åring og sier:

Jeg må ha huskeliste for å holde orden på ungene

Tidlig fikk Kaspara lære seg å kjenne hvordan det var å arbeide hardt. 12–13 år gammel måtte hun, som de andre i søskenflokket på ti, være med og sanke bjerk i fjellet og kutte tang i fjæra til dyrefôr, samle rekved og skjære torv til brensel, stelle i fjøset. Det var ingen pardon der oppe i Fiskefjord i Vesterålen.

Kaspara ble født høsten 1884, 19 år senere giftet hun seg med en av guttene på nabogården, Jonas Stefanus. Han var 22 år. De flyttet inn hos hans foreldre. Trangt var det der fra før, Jonas Stefanus hadde syv søsken. Privatliv ble det lite av, men desto mer kjærlighet og moro.

Litt privatliv må det ha blitt tid til. Kaspara og Jonas Stefanus fikk fem barn, et hvert år fra 1903, det året de giftet seg.

Da gikk det fem år før neste barn kom. Kaspara forteller:

— Jeg ble så glad da jeg ikke fikk flere barn. Trodde at det var stopp med femtemann. Men det skulle komme 11 til!

18 ganger har Kaspara vært gravid. Hun mistet et barn da hun var to-tre måneder på vei, etter et fall på holkeføre. Og så fødte hun en jente som døde ni uker gammel.

Men 16 barn fikk vokse opp. Atte lever i dag, pluss 45 barnebarn, 50 oldebarn og syv tippoldebarn. Det blir godt over 100 etterkommere, det!

Mannen kunne være borte i uker og måneder.

Vi treffer Kaspara Rødsand i hennes lille trivelige stue på Barmannhaugen eldrecenter i Kristiansund. Her har hun fjernsyn, sine egne møbler og koselige pyntegjenstander, veggene er prydet med store gruppebilder; hennes egen nærmeste familie.

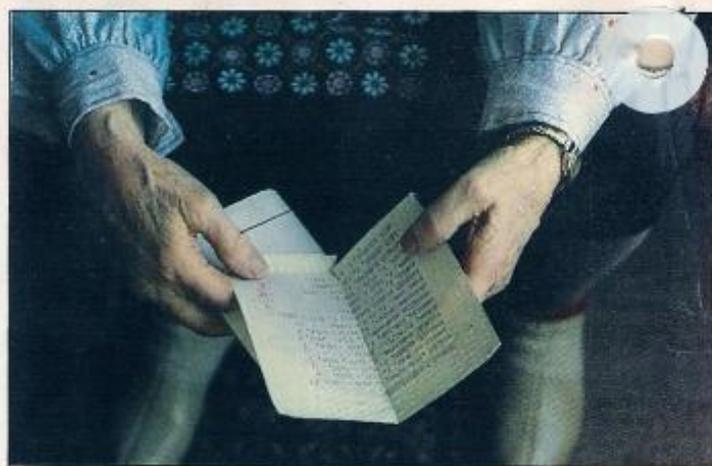
Hun er i ferd med å studere dagens avis da vi uanmeldt banker på. Vi er selvfølgelig velkomne. Hun liker besøk, liker å prate. Men nå begynner det ifølge henne selv å gå litt i surr med alle navn og årstall. Etter en stund drar hun frem en maskinskrevet «huskeliste», for i hvert fall å holde styr på sine egne unger...

Og det er en imponerende liste: Ekroff kom i 1903, Arnold i 1904, Nordal i 1905, Valborg i 1906, Johan i 1907, Arnolda i 1912, Borghild i 1913, Kristine i 1914, Karl Abel i 1916, Harriet i 1918, Jonas i 1919, Ruth i 1921, Kaare i 1922, Hjørdis i 1923, Leif i 1925, og sistemann i denne stolte rekken ble født i 1927 og fikk navnet Emil.

Kaspara minnes Vesterålen som et meget hardt sted å bo. De hadde det godt der, men alt var strevsomt. For å få barna døpt, måtte de ro i to timer for de var fremme på kirkegården. Det var ikke veier, ingen broer som bandt øyer og halvøyer sammen.

Kun smale og kronglete stier, og robåten.

Omsider fikk Kaspara og Jonas Stefanus sin egen stue med et lite fjøs. Av svigerforeldrene fikk Kaspara en ku og en sau. Og det var hun som måtte stelle og melke kua

Listen over Kasparas barn er lang. Hun trenger den nå, for ikke å gå surr i navn og årstall...

og sanke før til dyra i tillegg til pass av fem viltre unger. Jonas Stefanus var for det meste borte på fiske. Av og til kunne han være borte i flere måneder. Da hadde han oppholdssted i Florø.

I 1911 tok Kaspara ungene med seg og flyttet etter til Florø. Med fem barn i alderen fra fire til åtte år ble det for slitsomt å være så mye alene...

— Ungene vokste opp på kokt fisk, gulrot, poteter og kålrabi, forteller Kaspara. — Det fikk vi tak i selv. Stekt fisk var det lenge mellom hver gang jeg kunne servere.

11 familiemedlemmer på ett soverom.

Fattigdom, slit og nød var hverdagskost i Florø i 1911. Den gang var Florø bare et lite sted. Om menneskene som bodde der var fattige på gods og gull, var de rike i hjerte og sinn. Folk hjalp hverandre, ordet ensomhet kjente ingen til.

Direkte ensomt kan det vel ikke si at det var i Kasparas Rødsands hjem heller. I seks år bodde de her, og Kaspara fødte fire nye, velskapt barn. Det ble aldri råd til eget hus. Familien tellet 11 personer, og de levde alle sammen i en stue og et soverom. Kjøkken delte familien med en annen familie.

— Vi hadde to senger, forteller Kaspara. — Hvis det ikke var plass til alle som skulle sove der på en gang, sov vi på gulvet under bordet. Jo, det gikk da så fint, så! humrer hun.

Jonas Stefanus og Kaspara tok med seg ungene, det var blitt ti stykker nå, og flyttet til Kristiansund i 1917. Kaspara syntes familien fikk overdådig med plass: Tre rom og kjøkken. Eget kjøkken!

— Det kom syv barn til, så vi trengte vel plassen, sier Kaspara.

NU-REPORTASJE

Tekst:
Per Olav
Berg

Foto:
Per
Christoffersen

— Jeg vil ikke være betjeningen til bry, så jeg står opp hver morgen og spiser frokost med de andre, sier Kaspára.

● **Kaspára Rødsands liv må ha vært et sammenhengende durabelig slit! Hun har født 17 barn. Har til sammen vært gravid i 13 år.**

● **Da mannen døde av kreft, 49 år gammel, satt Kaspára igjen med ansvaret for ni mindreårige, derav en på to år.**

● **I dag er Kaspára snart 95 år. Hun er livsfrisk og humørfylt. Nå slapper hun av på et eldrecenter i Kristiansund. Hun er ikke glemt av de tallrike etterkommerne, som blant annet teller syv barnebarns barnebarn . . .**

Moren var jordmor.

Howdan er det mulig for en kvinne å ha født 17 ganger, flasket opp 16 barn, strevd gjennom hele livet med å skaffe klær og mat, og så sitte der i sofaen i stuen sin og se så frisk og sprek ut i sitt 95. år?

Kaspára er langt fra herjet. Ansiktet hennes har «friske» rynker, snille. Hun humrer lett, smilet leker ofte i munnvikene.

Hun forteller:

— Fødsleene gikk heldigvis greit. Under alle svangerskapene var det verre. De var fæle, og jeg var dårlig hver gang de siste månedene.

Når jeg spør hvordan det var med jordmor der oppe i Vesterålen i årene like etter århundreskiftet, da rister Kaspára smilende på hodet:

— Å, nei, da! Det var mor som tok imot de seks barna der oppe. Hun var flink til slikt, tok imot over 50 unger gjorde hun, og det gikk greit hver gang, så vidt jeg minnes. Hun syntes selvfølgelig det var trist at jeg skulle miste den første jenta mi, hun var tvilling. Men gutten levde jo opp.

Jeg minnes at jeg mange ganger var så svak under svangerskapene at jeg bare måtte ligge i senga. Da strikket jeg strømper. Kan du gjette hvor mange strømper og sokker jeg har strikket? Det er ikke få, skal jeg si deg.

Og senere, fortsetter Kaspára, — senere, da vi kom til Florø og Kristiansund, var barneflokken blitt så stor at når vi hadde barnevask om lørdagen, var jeg ikke ferdig med den siste før langt mot kveld. Og da var det å reparere tøy, vaske og tørke det, slik at ungene kunne få det på seg om mandagen igjen.

80 år gammel ryggskaae.

Kaspára har gitt opp strikkingen nå. Ikke på grunn av dårlig syn, det er godt nok fremdeles. Men hun blir så stiv i hændledene, må hvile hendene i fanget mer enn hun kan holde strikketøyet oppe.

— Jeg er fornøyd med helsen min ellers, sier hun og ser glad ut. — Det er litt vondt å gå. Ryggen og det ene benet er ikke så bra.

Jeg var ikke store jenta da jeg kom fra fjøset hjemme, med melkespann i begge hender. Jeg mistet balansen og tippet bakover i bakken, slo meg i baken så smertene jog gjennom hele meg. Men ikke ville jeg fortelle det inne, torde ikke for far, han kunne bli sint.

Jeg gikk og la meg, skyldte på noe annet. Mange år etterpå, vi hadde flyttet til Florø, oppsøkte jeg doktoren, sa jeg hadde smerter i ryggen og følte meg slapp i beina. Jeg fortalte ikke til ham heller at jeg hadde falt som jentunge . . .

Men jeg klager ikke. Forleden natt datt jeg ut av senga. Men det gjorde ikke noe, jeg falt jo bare ned på teppet, sier Kaspára og peker på en tynn sengeforlegger.

— Ble du aldri lei av å ha så mange barn? spør jeg Kaspára. Hun blir stille noen sekunder — tenker tilbake. Så sier hun lavt:

— Å, jo. Jeg kunne ofte være lei av å ha så mange. Men det ville jeg ikke vise til noen, ikke til Jonas Stefanus engang. Og du vet, etter som barna kom, en etter en, så ville jeg ikke ha mistet noen av dem.

Det var nok å miste den første . . .

Da Jonas Stefanus døde.

Jonas Stefanus hadde respekt for dem med penger mellom hendene, de som hadde bra, som hadde utdannelse og god jobb. Legene tilhørte de kondisjonerte, de man ikke uten videre kunne bry. Så Jonas Stefanus gikk med sykdom i kroppen lenge før han oppsøkte doktoren. Da var det for sent.

I 1929 døde han. Emil, yngstesønnen, var to år. Kaspára hadde ni mindreårige, de eldste hadde nådd 20-årsalderen og klarte seg selv.

Kristiansund hadde allerede en rik klippfisktradisjon på denne tiden, og Kaspára og så mange som mulig av ungene hjalp til med å få fisken opp til tork på bergene rundt byen.

— Det var felt å miste han Jonas Stefanus, sier Kaspára, og det skøyeraktige ansiktet blir alvorlig et øyeblikk. — Vi hadde

så mye moro, han var like glad i alle ungene som jeg var det.

Hardt ble det jo økonomisk også de første årene. Jeg fikk 30 kroner uken fra forsorgen. Det var ikke nok. Jeg hadde mer enn nok å gjøre hjemme, men jeg var nødt til å sy, vaske og skure andre plasser for å skaffe penger til mat for oss alle, sier Kaspára og minnes blodslitet med et guff.

Det fortelles om Kaspára at hun hadde en egen evne til å skape latter og godt humor omkring seg. Andre barn ville ikke gå hjem når middagsmaten kom på bordet hos dem selv. De ville heller være hos Kaspára og alle ungene der.

Og Kaspára sto ved kjøkkenbenken og skar brød. Det gikk unna i mengder, ivrige hender grep skivene etter hvert. Snekk det seg innimellom en fremmed unge i køen, var ikke det så farlig. De som var sultne, skulle da få mat i hennes hus . . .